

Inhoud

Proloog 7

1. Het begin 9
2. Hoe komt het? 12
3. De ontdekking 20
4. Hulpverlening 29
5. Verdere hulpacties 40
6. Weg 49
7. Verhuizen 57
8. Werk 68
9. Kreta 82
10. Billy Jones 100
11. Wonen 106
12. Mis 118
13. Los 124

Nawoord 134

Zelfhulpgroepen 136

1. Het begin

Ik lig in het ziekenhuis op de afdeling geïsoleerd en zweet me een ongeluk. Ik voel me alleen. Naast me zit een vrouw die tegen me praat. Ze stelt me gerust. Ik denk dat dat niet nodig is, maar ik vind het toch wel prettig.

Ik lig apart, want ik heb de bof. Mijn kamertje lijkt wel een glazen kooi. De ramen beginnen op ongeveer anderhalve meter hoogte en reiken tot het plafond. Mijn omgeving ziet er nogal ouderwets uit. Iedereen op de gang kan me zien liggen. De bof is een besmettelijke ziekte, gevaarlijk als je een kind krijgt.

Af en toe slaap ik even, tussen de weeën door. Het is vreselijk vermoeiend. Eindelijk, om een uur of zeven 's avonds, mag ik meepersen met de weeën en wordt mijn kind geboren. Binnen een kwartier is hij eruit. Alles is perfect. Ik heb een zoon. Ik mag hem zelf niet voeden, vanwege de bof. Ik vind alles heel gewoon, ik ben zo opgevoed dat ik vertrouwen heb in autoriteiten, en artsen zijn dat. Ik krijg een strak verband om mijn borsten en injecties in mijn benen. Mijn kind moet aan de fles. Ik mag hem niet vasthouden. Hij, mijn kind, wordt meteen afgevoerd naar het kamertje naast het mijne. Ik mag niks. Alleen kijken.

Kijken, hoe de zuster hem in zijn kamertje in bad doet, hoe ze hem verschoont. De eerste dag na zijn geboorte doe ik niks anders dan huilen. Dat is heel normaal, verzekert men mij. Ik mag mijn bed niet uit, ik mag helemaal niks. Telkens wanneer de zuster hem achter het raam omhoog houdt, voel ik dat ik bij hem moet zijn. Maar ik mag niets, ik ben braaf, ik protesteer niet: Ik uit mijn werkelijke gevoelens niet. Maar als deze zuster hem ook maar een haar krenkt, ga ik dwars door de ruit. Dat is wat ik voel. Maar daar durf ik pas veel later over te vertellen.

Er mag nog veel meer niet, ontdek ik later. Mijn beste vriendin vraagt of ze me mag bezoeken. Dat mag niet. Later vertelt ze dat ze wel in het ziekenhuis is geweest.

Na acht dagen wachten wordt bekeken of we allebei naar huis mogen, dat wil zeggen, tegelijk. Dat mag. Mijn bof is over. En mijn zoon, M., is gezond. Mijn zus komt me ophalen, met de auto, samen met haar vriend.

Vlak voor we worden gehaald, gebeurt er iets engs. Een vrouw die ook net een baby heeft gekregen, maar die haar is afgenomen, komt gillend en krijsend de gang op rennen: 'Ik wil mijn kind terug!' Ze is kennelijk niet helemaal normaal en volkomen hysterisch. Door de ruit ziet ze M. in zijn wiegje liggen en ik kan (dat mocht ook al helemaal niet) nog net mijn kamer uit rennen om haar bij zijn deur tegen te houden. Ik schreeuw: 'Help! Waar is een dokter? Help!' Ze is heel sterk. Ik vecht met haar. Wanhopig. Na een eeuwigheid lijkt het wel komt er iemand die me ontzet. Ik heb hem gered. Ik voel me innig met hem verbonden. Nu is de band voor eeuwig gesmeed. Na acht dagen plat liggen (dat moest toen nog), loop ik nog een beetje moeilijk. Ik ben zo stijf als een plank. Thuis drinken we thee in de tuin. Alles gaat prima. In Praag is het revolutie. De Tsjechen weerstaan de Russen op straat. Geweldloos. Wij vinden dat heel dapper. De zon schijnt en ik heb een kind.

Omdat we geen eigen huis hebben, trekken we voorlopig bij mijn moeder in. Op zolder. Ik woonde daar al, voor mij verandert er niets, alleen heb ik nu een kind. En ik houd van hem. Hij is heel intelligent, dat weet ik zeker. Hij is in ieder geval knap om te zien, geen lelijke baby. Zijn vader komt af en toe op bezoek en ik denk dat alles gaat zoals het moet gaan. De vrouw die in het ziekenhuis naast me zat, is mijn moeder. Ik ben zeventien jaar.

Op de dag dat we trouwen, negen maanden later, is er een oppas voor M. Bij de fotograaf worden foto's van hem gemaakt. Ik ben daar niet bij, want ik trouw die dag. De foto's zijn zo

mooi dat de fotograaf vraagt of hij ze in zijn etalage mag hangen. M. is zo knap, negen maanden oud, een echt modelkind. Dat zal later allemaal drastisch veranderen.

2. Hoe komt het?

Hoe komt het? Waarom hij wel en anderen niet? Wat is gokverslaving eigenlijk? Niemand weet het precies. Maar iedereen heeft er een mening over. Gokkers zelf vinden niet dat ze gokken, ze spēlen. Het is een spelletje. En spelletjes zijn spannend. Het blijkt de spanning te zijn die verslavend werkt. Om geld geven ze niets. Gierige mensen zullen nooit gokverslaafd worden: zonde van het geld.

Gokkers zijn het tegenovergestelde: ze hebben nooit geld voor normale dingen: reparaties, benzine (nooit voor meer dan een tientje), sparen, ze kopen soms zelfs nauwelijks kleren, ze verwaarlozen hun huis en hun spullen. Geld is er maar voor één ding: spelen. Gokken dus.

In het begin zocht ik de oorzaak vooral in het verleden. Zijn jeugd: gescheiden ouders, een vader die weinig naar hem omkeek, een moeder die veel aandacht voor zichzelf nodig had. Wat had ik allemaal verkeerd gedaan? Als je daarover gaat nadenken, ga je alles wat je hebt gedaan verkeerd vinden. Ik wist nog nergens van.

M. was acht toen mijn huwelijk strandde, ik was vijftientig. Het was een zeer intelligent kind. En aardig, hij kon met iedereen opschieten. Wij (ik) schopten zijn hele leven in de war, maar ik had zelf vroeger geleerd dat je kinderen niet met je eigen problemen moest lastigvallen, dus vertelde ik hem gewoon niks. Zijn zusje was pas een jaar. Haar ontging het allemaal.

Ik kreeg ons huurhuis niet toegewezen, zijn vader wel. Ik wilde terug naar mijn ouderlijke omgeving. Dat lukte uiteindelijk ook, maar we moesten eindeloos met trein en bus reizen en met de kinderwagen slepen, met zijn zusje erin. Verder moesten we

alles lopend doen - naar het gemeentehuis om me te laten inschrijven voor een huis en een uitkering, maar om een uitkering te krijgen, moest ik eerst in de gemeente wonen. Ik weet niet meer precies hoe het me is gelukt dit kringetje te doorbreken, maar uiteindelijk kreeg ik, mede met hulp van mijn moeder, een uitkering en mocht ik me inschrijven voor een huis. M. zat in die tijd nietsvermoedend op school.

Tot ik een huis kreeg toegewezen, woonde ik met de kinderen bij mijn moeder. Ik voelde me daar thuis, veilig. M. had geen band met mijn dorp. Hij werd er gewoon neergezet, moest er naar een nieuwe school. Het ging eigenlijk best goed. Toen we na een jaar een eigen huis kregen, bloeiden we alle drie op. Doordat ik weer een relatie kreeg, besteedde ik misschien te weinig aandacht aan M. We hebben wel altijd een bijzondere band gehouden.

Het begon met spijbelen en, in mijn ogen althans, rare vriendjes. Onduidelijkheden en raar met geld omgaan. Op een dag kwam mijn buurvrouw me waarschuwen. M. was elf en hij was bij haar voor een verjaardagsfeestje. Hij kocht voor iedereen patat. Ik wist niet wat ik ermee aan moest en deed dus niks. Ik vond het juist wel aardig dat hij zoveel weggaf en ik was zo naïef dat ik me niet eens afvroeg waar hij het geld eigenlijk vandaan had. Ik dacht dat het zijn zakgeld was, terwijl het waarschijnlijk gewoon mijn geld was. Wist ik veel. Was het een kreet om aandacht, een teken van onzekerheid?

Toen hij vijftien was, had hij een krantenwijk om wat bij te verdienen. Hij kocht wel eens een plaat, maar eigenlijk zagen we van dat geld niet veel terug.

In die tijd ging hij, samen met zijn zusje, nog vrij geregeld naar zijn vader. Die had een hobby: de paardenkoersen. De kinderen nam hij gezellig mee. M. leerde spelen.

Toen we nog getrouwd waren, ging ik ook wel eens mee. En ik speelde ook. Maar ik werd niet verslaafd. Niet iedereen die weleens een gokje waagt, wordt meteen verslaafd. Daarom

denk ik dat het onzin is om gokken in het algemeen te verbieden. Het is net zoiets als met alcohol: drinken is nog geen alcoholisme, spelen is nog geen gokverslaving.

Waar hij het geld vandaan haalde, was totaal niet duidelijk, maar het bleek dat M. regelmatig bij de paarden te vinden was. En er speelde. Daarvoor moest je weliswaar achttien zijn, maar dat controleerde nooit iemand. En anders had je aan de overkant genoeg bookmakers die het totaal niet kon schelen hoe oud je was. Als je maar speelde.

Op een avond ging M. 's avonds gezellig naar een vriendje, platen luisteren. Hij had plezier in muziek, het mixen, de techniek eromheen. Dat vond ik leuk. Tot zijn vader belde: 'Ik kom M. straks thuisbrengen, want hij heeft een leuke band.' Ik dacht: hoezo?

'Waar ben jij dan?' vroeg ik.

'Op Hilversum'

'Op Hilversum? En M. is daar ook?'

Ik geloofde hem nauwelijks. Hij was toch...? Jezus. Hij ging in zijn eentje naar de paardenkoers. En hij loog dus. Hij was een jaar of vijftien, zestien. Veel later vertelde hij dat hij al veel eerder serieus was gaan spelen. (Serieus, zo noemen ze dat.) Hij wist niet meer precies wanneer.

Ik begon zijn vader uit te kaffen:

'Dat je dat goedvindt, lul! Hij is pas zestien! Waar komt dat geld dan vandaan? Dat geef jij hem zeker!', enzovoort.

Hij bemoeide zich er niet mee. Ik moest zo nodig van hem af, het was dus mijn schuld. Alles was mijn schuld. Toen ik hem later vertelde dat M. gokverslaafd was, zei hij doodleuk dat gokverslaving niet bestond. Zo ontkende hij het probleem, en daarmee zijn zoon!

Ik weet nog steeds niet hoe het komt dat iemand aan gokken verslaafd raakt, maar ik heb wel geleerd dat veel kinderen het veel slechter hebben gehad dan M. en dat opvoeden slechts ten dele belangrijk is. Een therapeut heeft mij eens uitgelegd, dat

het karakter van het kind veel meer bepalend is dan iets anders, als het erom gaat hoe het kind op omstandigheden reageert. Er zijn kinderen uit gezinnen in miserabele omstandigheden die overal tussendoor zeilen en diploma's halen, terwijl de rest van zo'n gezin zo ongeveer analfabeet is, en er zijn kinderen die in een tegenovergestelde situatie zitten en telkens weer rottigheid zoeken. Liefde is natuurlijk wél heel belangrijk. Maar ik weet dat ik altijd van M. heb gehouden. En ik weet ook dat hij dat wist.

Later zegt hij dat ik dat niet zo vaak tegen hem moet zeggen. Misschien vindt hij wel dat hij mijn liefde niet waard is. En dan denk ik aan die tekst van een van de mooiste songs van The Eagles, 'Desperado': 'You better let somebody love you before it's too late.' Ik wil gewoon dat hij weet dat ik van hem hou en ik ben eerder bang dat ik het te weinig laat merken dan te veel. Hij heeft mij nooit de schuld gegeven van zijn verslaving en alle ellende die daarbij hoort. Maar hoe het dan wel komt, weet ook hij niet.

Dat het aantal gokverslaafden, vooral onder jongeren, zo is toegenomen, heeft ongetwijfeld te maken met het feit dat er een tijd is geweest dat de gokautomaten overal als paddenstoelen uit de grond schoten: in de patatzaak, de sportkantine, het buurthuis. Ook M. begon toen op de automaat te spelen. Maar ik geloof niet dat dat de oorzaak van zijn verslaving was. Die zit in hém. Hij praatte er nooit over en ik ook niet. Ik wist niet hoe ik hem aan het praten moest krijgen. Ik wist ook niets van verslaving. Ook dat is geen oorzaak, het probleem is er gewoon opeens en dan is het te laat om te proberen het te voorkomen en kun je alleen nog proberen het te beheersen. Maar ondertussen lig je er wel wakker van. Hij misschien ook, maar daar ben ik nooit bij geweest. Gelukkig begint nu het besef door te dringen dat de automaten veel te toegankelijk zijn voor jonge kinderen en wordt er iets van teruggedraaid. Het is schrikbarend hoeveel jonge mensen door

hun gokverslaving al diep in de schulden zitten, terwijl ze nog een heel leven moeten opbouwen.

Is het zijn karakter dan? M. is intelligent, hij haalt bij intelligentietests altijd hoge I.Q.-waarden. Als jong kind had hij al een bijzondere opmerkingsgave. Toen hij zes was en uit school kwam, zag hij onmiddellijk dat er een nieuw matje in het toilet lag: 'Nieuw matje? Leuk!' Hij bedacht originele verjaardagscadeautjes. Later kregen we nooit meer iets. Toen was er geen geld meer voor.

Een gevoelig kind was hij ook. Reageerde sterk op sfeer. Hij was een jaar of vier, vijf toen ik een keer weg moest en hij bij familie bleef, waar hij tv keek. Veel te spannend. Hij zat achter zijn stoel van de spanning, maar de tv bleef aan. Ik werd kwaad. Had nog zo gezegd hem niet naar dit soort programma's te laten kijken, maar zij zagen niet in wat daar zo erg aan was. Aan de andere kant kon ik hem ook niet beschermen tegen alle invloeden van buitenaf. De wereld is nu eenmaal niet altijd even gezellig.

Als we uitgingen, kwam mijn moeder soms op hem passen. Dan bleef ze slapen en kroop hij 's morgens vroeg bij haar in bed, waar hij haar verhaaltjes vertelde. Mijn moeder vertelde hem natuurlijk ook verhaaltjes of ze las hem voor, en ik ook. Lezen deed hij zelf trouwens ook graag. Als ergens letters op staan, worden ze gelezen. Toen hij twaalf was, las hij al boeken voor volwassenen, over de Tweede Wereldoorlog, Vietnam. Maar ook romans. Hij heeft een ijzersterk geheugen, stond al in zijn rapport van de kleuterschool. Ik kwam het tegen bij het opruimen na een verhuizing. Toen was er al veel in zijn leven goed mis. Bij het zien van dat rapport met zijn fotootje kreeg ik een daverende huilbui. Waarom? Waarom moet zo'n schat van een kind zo ontzettend moeilijk voor zichzelf zijn? Volwassen worden is hem altijd moeilijk afgegaan. Misschien voelde hij zich, toen zijn ouders uit elkaar gingen, zo verantwoordelijk dat

hij de leiding wilde nemen, wat natuurlijk niet lukte, want hij was nog veel te jong. Maar hij was zo intelligent dat hij vond dat hij het moest proberen. En ik zag het niet, begreep het niet. Later, toen hij echt volwassen moest worden en verantwoordelijkheden kreeg, ontliep hij ze, bang om te falen. Smoesjes werden regelrechte leugens. Hij keek niet vooruit. Morgen bestond niet. Gisteren was allang voorbij. Van somberheid merkte ik nauwelijks iets. Het leek of hij mij overal buiten wilde houden. Hij had een eigen leven. Ik wist nooit waar hij uithing, wat hij uitvoerde. Hij vertelde me nooit iets. En omdat ik dat zelf ook nooit had gedaan toen ik jong was, maakte ik me daar niet ongerust over. Zijn zusje was trouwens net zo. Altijd met vrienden en vriendinnen in de weer. Maar zij heeft wel een normale ontwikkeling doorgemaakt. Dus daar kan het ook al niet aan liggen. Als moeder ben je trouwens vrij machteloos. Als kinderen niet willen, willen ze niet. Op tijd thuiskomen was er op een gegeven moment ook niet meer bij. Hij deed wel alsof, maar dan klom hij over het balkon weer naar buiten, terwijl ik beneden zat en dacht dat hij braaf in bed lag. En eindeloze ruzies over te laat thuiskomen en dan niet naar school willen. 'Ik ben ziek' zei hij dan. 'Ik wil een kopje thee-hee.' Daar hield hij de koortsthermometer dan in. Soms had ik het door en stond ik erop dat hij naar school ging. Dan ging hij wel de deur uit, maar niet naar school. Alleen merkte ik dat natuurlijk pas veel later.

Op een dag kwam er een kaartje van school: 'Op die en die datum is M. niet op school geweest.' Een half jaar of langer geleden. Jezus! Hoe weet je dan nog wat er toen precies was? Het helpt dan toch al niets meer. Sancties helpen alleen als ze onmiddellijk worden opgelegd. Niet maanden later. Gokken moet ook onmiddellijk worden beloond. De uitslag moet meteen bekend zijn. Daarom zijn loterijen ook een stuk minder verslavend.

Het kon hem dus ook geen bal schelen. Tegen de tijd dat iemand ontdekt dat je spijbelt, zie je wel waar het schip strandt. Op school zeiden ze: 'Hij heeft zijn eigen verantwoordelijkheid.' Met andere woorden: als hij niet wil, heeft hij daar zichzelf mee. En ze hebben volkomen gelijk gekregen. De vraag is alleen: kon hij er iets aan doen, of was hij ziek? Normale maatregelen hielpen bij hem nooit.

Is het de spanning zoeken dan? Ja, als afleiding, als vlucht wanneer je het leven niet goed aankunt. Misschien omdat je niet goed weet hoe je je erdoor moet slaan. Misschien omdat het leven niet zo aardig voor je is, met gescheiden ouders, op een leeftijd tussen kind en volwassene in. Later zegt hij trouwens zelf dat het volgens hem ook daar niet door komt. Je zoekt afleiding, doet een paar keer mee en wint. Ik win nooit iets, hij wel. En dan wordt het natuurlijk ook leuk. Maar op een gegeven moment wordt het een moeten, wordt het dwangmatig, 'compulsive gambling' heet het dan ook. En dan komen de trucs om aan geld te komen.

Hij kreeg een vriendje dat op ongeoorloofde wijze aan geld wist te komen en hem meenam naar de speelautomaten waar ze ongelimiteerd konden spelen. Maar toen het vriendje werd gepakt, waardoor de geldstroom ophield, begonnen de financiële problemen. Er was te weinig geld om de opgebouwde behoefte te bevredigen. Winnen deed hij toen allang niet meer. Soms won hij nog wel, maar de balans was al veel eerder naar de verkeerde kant doorgeslagen, er ging veel meer uit dan erin kwam. Later heeft hij eens een jaar lang niet gegokt. Toen speelde iemand voor hem op een paard. Hij won. En toen was hij er weer helemaal aan.

Terwijl ik dit schrijf, hoor ik van zijn zus het gerucht dat hij ooit 40.000 gulden heeft gewonnen en dat hij dat toen allemaal in één keer op één paard heeft gezet, een alles-of-niets-spelletje. Toen was alles weer weg. Om gek van te worden! Ook hoor ik

dat hij eens een week in een hotel heeft gezeten, toen hij 20.000 gulden had gewonnen. Na die week was alles weer op. De ellende is dus dat hij wel eens veel gewonnen heeft en dan denkt dat hij zó goed kan spelen dat hij op een goeie dag zoveel wint dat hij binnen is. Dat duurt dan al tien jaar of langer. Maar als hij wint, is de spanning van het spelen belangrijker dan het geld en is alles zo weer weg. Voor normale mensen is dat moeilijk te begrijpen. Wie ergens aan verslaafd is, 'gebruikt' iets, alcohol of drugs. Daar kunnen mensen zich iets bij voorstellen. Maar dat je verslaafd kunt zijn aan 'alleen maar' een spelletje, is bijna niet voor te stellen. Tenminste niet hoever dat kan gaan. Dat je er alles voor kunt opgeven. Dat je je huis verspeelt, je huwelijk op het spel zet, het spaargeld van je kinderen vergokt, dat je stiekem geld leent tegen een woekerrente. Het gebeurt allemaal. Maar waarom iemand specifiek aan gokken verslaafd raakt, dat weet ik nog steeds niet.